16/08/2021

Η εν ψυχρώ δολοφονία του πατέρα του Γέροντα Εφραίμ από τους Τούρκους εισβολείς

/ Γνώμες

Της Ζήνας Λυσάνδρου-Παναγίδη, Δημάρχου Λευκονοίκου

Αγωνιούσε για τα ζωντανά του. Από την πρώτη μέρα, 14 Αυγούστου, που έβαλε την οικογένειά του σε ένα σαλούν αυτοκίνητο και έφυγαν άρον-άρον από το χωριό τους. Μαζί τους και η γιαγιά Χρυστάλλα και η θεία Αναστασία, που δεν είχε παιδιά και ήταν πάντα μαζί τους. Ο Βασίλης δεν πήγε μαζί τους, γιατί έμεινε με τον ιερέα, τον πατέρα Θεόδωρο, για να τον βοηθήσει στην παράκληση και έφυγε πιο ύστερα. Ο Παναγιώτης, επίσης, έμεινε πίσω για να βοηθήσει μια οικογένεια που έπρεπε να τη σώσει, αφού οι δύο γιοι της οικογένειας ήταν στο στρατό. Τους πήρε μέχρι την Αχερίτου και μετά πήγε και βρήκε την οικογένειά του στο Παραλίμνι, όπου κατέφυγαν στο σπίτι του θείου Γιώργου, αδελφού του πατέρα ο οποίος ήταν παντρεμένος εκεί.

Τα αεροπλάνα πετούσαν πάνω από τον μέγα κάμπο της Μεσαορίας, ατσάλινα πουλιά που σκορπούσαν τον όλεθρο. Ο κόσμος φοβήθηκε. Τρομοκρατήθηκε.

Νωπές οι μνήμες των βομβαρδισμών της πρώτης εισβολής. Μέσα στα αυτιά τους βουίζουν οι οιμωγές των ανθρώπων που γλύτωσαν από το θηρίο. Άκουσαν για τα δεινά των συμπατριωτών τους στην Κερύνεια που ξέσπασε η καλοκαιρινή θύελλα. Άκουσαν για βιασμούς και σκοτωμούς αμάχων. Ήθελαν μόνο να φύγουν, να σωθούν, να περισώσουν την τιμή και την αξιοπρέπειά τους. Είχαν κόρες και γυναίκες. Πού να τις αφήσουν στο έλεος του Αττίλα!

Όταν ήρθαν οι Κερυνιώτες πρόσφυγες στο χωριό τους, ο πατέρας του Γέροντά μας, φορτίστηκε πάρα πολύ και φρόντισε να τους κουβαλήσει ρούχα, σεντόνια, φαγητά, για να τους βοηθήσει.

«Ήρθαν πρόσφυγες από την Κερύνεια με τα ρούχα που φορούν. Πρέπει να τους βοηθήσουμε. Είναι κρίμα. Φύγαν από τα χωριά τους…», είπε στη γυναίκα του. Πολύ πονόψυχος άνθρωπος! Είχε πολύ φιλότιμο. Θυσιαζόταν για τους άλλους. Μια καλοσύνη να του έκανε κάποιος, δεν το ξεχνούσε. Το ανταπέδιδε στο δεκαπλάσιο!

Πέντε παιδιά απέκτησε με τη σύζυγό του την Κυριακή ο Σωτήρης Κουτσού από την Περιστερωνοπηγή Αμμοχώστου. Τρία αγόρια και δύο κορίτσια. Ο μεγάλος ήταν ο Βασίλης, που τελείωσε το πρώτο έτος στην Ιερατική Σχολή στη Λευκωσία. Σαν ανακοίνωσε στον πατέρα του την απόφασή του να γίνει ιερέας, αυτός χάρηκε. Από μικρός ο Βασίλης, πού τον έχανες πού τον έβρισκες, ήταν πίσω από το ψαλτήρι στην εκκλησία του θαυματουργού συντοπίτη αγίου τους. Του Αγίου Αναστασίου που έραβε σακιά.

«Θα σε κάμω ο Χατζημούνας;», τού ’λεγε ο πατέρας του, υπονοώντας τον άγιο παππού Χαζηφλουρέντζο από το γειτονικό χωριό Μηλιά τον οποίο ο Βασίλης έβλεπε συχνά και στο Γυμνάσιο Λευκονοίκου, της γειτονικής κωμόπολης, όταν ερχόταν με το ποδήλατό του για να συναντήσει τον αγαπημένο θεολόγο τους, τον κύριο Παρασκευά Παρασκευά, σήμερα πρωτοπρεσβύτερο πατέρα Παρασκευά, ο οποίος ήταν από τους ελάχιστους που καταλάβαιναν την αγιότητα του παππού και μπορούσαν να μιλήσουν για θεολογικά και πνευματικά ζητήματα.

Τα άλλα παιδιά ήταν μικρότερα. Ο Παναγιώτης, ο Τάσος, η Νίκη και η μικρή Χρυστάλλα, 9 ετών. Έφτασαν στο Παραλίμνι. Ο πατέρας δεν ησύχαζε. Σκεφτόταν τα καημένα τα ζωντανά νηστικά και απότιστα μέσα σε εκείνη την κάψα της πεδιάδας, Αύγουστο μήνα. Προσπάθησε από την επόμενη μέρα να γυρίσει πίσω από την Αχερίτου, ένα μικρό χωριό της επαρχίας Αμμοχώστου. Δεν ησύχαζε. Μετά τις

πρώτες δύο-τρεις απόπειρες, αποφάσισε να πάει από την πόλη. Από το Βαρώσι. Έτσι λεγόταν η νέα πόλη που κτίστηκε έξω από τα τείχη της παλιάς πόλης της Αμμοχώστου. Της αμμοχωσμένης πόλης. Το προάστειο, στα τούρκικα.

Τα ζώα του δεν θα άντεχαν. Δεν το βαστούσε η ψυχή του. Έπρεπε οπωσδήποτε να γυρίσει κοντά τους. Θα ψοφήσουν από τη δίψα πρώτα κι ύστερα από την πείνα. Τα ένιωθε κι αυτά παιδιά του. Είχε μεγάλο μεράκι. Ετοίμαζε, μάλιστα, και σύγχρονη κτηνοτροφική μονάδα, είχε βγάλει και τα σχέδια, έξω από το χωριό προς το Λευκόνοικο. Αγόρασε και το σίδερο. Τι όνειρα έκανε για τα ζώα του!

Ο Σωτήρης Κουτσού ήταν ένας πολύ ευφυής, εργατικός, δραστήριος, δυναμικός και φιλοπρόοδος άνθρωπος. Σοβαρός, αυστηρός. Πολυπράγμων. Έπαιρνε ρίσκα στη ζωή του. Είχε λεωφορείο με το οποίο έκανε τη γραμμή Περιστερωνοπηγής-Αμμοχώστου, και Περιστερωνοπηγής-Λευκωσίας. Μια βδομάδα πήγαινε στη Λευκωσία και μια βδομάδα στην Αμμόχωστο! Είχε καφενείο, το οποίο δούλευε ο Βασίλης μετά το σχολείο, είχε θεριστική μηχανή, κομπάιν όπως το λένε στην Κύπρο, είχε και τα ζώα του, αγελάδες, χοίρους κ.ά.

Στο χωριό του τον θυμούνται ως έναν πολύ φιλόξενο άνθρωπο, ανοικτόκαρδο, ανοικτοχέρη, χουβαρντά. Όλους να τους βοηθήσει, όλους να τους συντρέξει. Όποιος έφτανε στο σπίτι του να τον ταΐσει. Κάθε φορά που έσφαζε ένα ζώο, έπρεπε να στείλει κρέας και στους συγγενείς. Οι φίλοι του ήταν πολλοί. Δεν ξεχώριζε πολιτικές παρατάξεις.

Όνειρό του πριν από την εισβολή η υπερσύγχρονη κτηνοτροφική μονάδα. Με τα ζώα του που υπεραγαπούσε. Και τώρα ήταν νηστικά και διψασμένα. Δεν μπορούσε να το σκέφτεται. Έπρεπε να πάει να τα φροντίσει να μην ψοφίσουν. Ούτε να το διανοηθεί δεν μπορούσε. Την τρίτη μέρα, στις 17 Αυγούστου, ξύπνησε τα τρία αγόρια του και από τις πέντε το πρωί ξεκίνησαν με το λεωφορείο για το Βαρώσι.

Έξω από τη Δερύνεια, πρόσεξε τον Βασίλη ότι φορούσε χακί παντελόνι. Αμέσως, του είπε να κατέβει και να γυρίσει με τα πόδια. Φοβήθηκε ότι, αν συναντήσουν Τούρκους, θα τον πάρουν για στρατιώτη και θα τον σκοτώσουν. Προχώρησε με τους μικρότερους γιους του, τον Παναγιώτη και τον Τάσο. Ο Βασίλης γύρισε πίσω…

«Ξέρετε πού είναι οι Τούρκοι, παιδιά;» ρώτησε σε ένα φυλάκιο τους στρατιώτες. Είχε γίνει κατάπαυση του πυρός και θεώρησε ότι οι Τούρκοι δεν θα προχωρούσαν προς τα χωριά μας. Οι στρατιώτες τού είπαν ότι σταμάτησαν στον Μαραθόβουνο, ένα μεγάλο χωριό πιο κοντά στη Λευκωσία, ενώ οι Τούρκοι διέσχισαν με τα άρματά τους την πεδιάδα και έφτασαν ήδη στην Αμμόχωστο.

«Α, Παναγία μου, επιάσαν μας οι Τούρκοι», είπε σε λίγο στα παιδιά του.

Τους σταμάτησαν. Κρύος ιδρώτας τούς περιέλουσε. όπως και όλους τους άλλους που γύρισαν για να ταΐσουν τα ζώα τους, να φέρουν ρούχα, να πάρουν ό,τι μπορούσαν να διασώσουν.

Τούς κατέβασαν από το λεωφορείο. Ζήτησαν ταυτότητες. Κι αυτές έγραφαν Περιστερωνοπηγή. Μαύρο πανί για τους Τουρκοκύπριους εκείνες τις μέρες. Είχαν προηγηθεί τα απεχθή και αιμοσταγή εγκλήματα κάποιων ανεγκέφαλων από το χωριό τους οι οποίοι σκότωσαν όλους τους κατοίκους τριών μικρών χωριών-οικισμών, που γειτόνευαν με το χωριό τους. Μέχρι και τα νήπια δεν λυπήθηκαν…

Ο ίδιος ο Σωτήρης, όταν κάποιος γείτονας τού είπε κομπάζοντας ότι τους «ξεπάστρεψαν», στηλίτευσε με τον πιο αυστηρό τρόπο αυτή την αποτρόπαια πράξη. Τι τους έφταιγαν αυτοί οι ήσυχοι άνθρωποι και διέπραξαν αυτό το ειδεχθές έγκλημα; Αυτό το ανοσιούργημα;

Θυμάμαι αυτούς τους ανθρώπους. Τον μαύρο της Αλόας, όπως τον ξέραμε και την οικογένειά του. Ήταν τα χωριουδάκια Μαράθα, Αλόα και Σανταλάρης. Όνειδος για κάθε πολιτισμένο άνθρωπο το μακελλειό που γίνηκε. Τι τούς έφταιξαν αυτοί οι άνθρωποι, που ήταν γείτονές τους;

Τώρα θα πληρώσουν αθώοι για τη δική τους αβελτηρία, βλακεία, στενοκεφαλιά, μίσος, φανατισμό, ελαφρότητα. Για τη δική τους εγκληματική ελαφρόνοια. Για τη δική τους παράνοια.

Ο Σωτήρης κρατούσε πάνω του 200 λίρες. Είχε αφήσει και στη γυναίκα του άλλες 50 λίρες για να ψωνίζει. Του πήραν όλα τα λεφτά του, όπως και από τους άλλους που συνέλαβαν μαζί του.

Μάταια θύμιζε στους τουρκοκύπριους που ήταν εκεί αγριεμένοι ζητώντας εκδίκηση, ότι ο ίδιος περνούσε καλά με τους τουρκοκύπριους και μάλιστα τούς έπαιρνε και δωρεάν με το λεωφορείο του. Αυτοί, λυσσασμένα σκυλιά, ζητούσαν εκδίκηση. Ήταν τέτοιες οι μέρες. Το μίσος θριάμβευε πέρα από τη λογική. Διψούσαν για εκδίκηση. Λίγο πιο πάνω, στο μικτό χωριουδάκι Βούφες,

βορειοδυτικά του Λευκονοίκου, λίγες μέρες μετά, στις 20 Αυγούστου, σκότωσαν τον Χαϋλή μαζί με τον γιο του Λοΐζο, 16 ετών μαθητή, και δεν σκέφτηκαν οι εγκληματίες ότι αυτός ο άνθρωπος τούς ζούσε, τούς βοηθούσε, τούς τάιζε.

«Θα σας σκοτώσουμε» τούς είπαν. Με κυνισμό. Και χαρά. Και μίσος. Και έχθρα.

Χώρισαν τα παιδιά από τον πατέρα. Πρώτα θα σκότωναν τους μεγάλους και μετά τα παιδιά.

Ο Παναγιώτης έγραψε ότι εκείνη τη στιγμή ήρθε στο μυαλό του η εικόνα της μάνας του να κλαίει και να οδύρεται για τέτοια τραγωδία. Πώς θα την αντέξει;

Και αναφώνησε: «Παναγία μου, βοήθα μας, σώσε μας!»

Και ω του θαύματος!

Σαν από μηχανής Θεός, ένας Τούρκος αξιωματικός φώναξε: «Όχι τα παιδιά!».

Ο πατέρας, όταν τον έπαιρναν, γύρισε και τούς κοίταξε στα μάτια. Βαθιά. Με οδύνη. Ανήμπορος να κάνει κάτι, αυτός που μπορούσε να κινήσει βουνά. Ο δυνατός. Άθυρμα στα χέρια του Αττίλα. Θύμα του πολέμου. Τι ένιωθε εκείνες τις στιγμές που θα του φάνηκαν αιώνες; Τραγικός άνθρωπος. Σίγουρα θα σκεφτόταν τα παιδιά του τι θα απογίνουν στην προσφυγιά και στην ορφάνια. Θα πέρασε η ζωή του σαν σε κινηματογραφική ταινία. Ώστε αυτό ήταν; Γι΄ αυτό πάλευε μια ζωή, πέντε δεκαετίες, για να τελειώσουν όλα με μια σφαίρα ενός φανατικού, ενός δολοφόνου;

Τα παιδιά θυμούνται το πρόσωπό του κλαμένο…

Ανείπωτος ο πόνος. Δεν ξέρουμε τι προσευχές θα έκανε…

Βασανιστικό τέλος. Σαδιστικό. Χαιρέκακο.

Σκοτεινιάζουν όλα γύρω.

Εγκληματίες. Δολοφόνοι.

Τα παιδιά άκουσαν τους πυροβολισμούς… και είδαν τον πατέρα τους να πέφτει αμέσως στη γη…

Εφιάλτης. Ένας δεκαεξάχρονο κι ένα δεκαπεντάχρονο παιδί χαμένα, στο έλεος των αδίστακτων δολοφόνων.

Το μυαλό σταματά.

Τα παιδιά σαν ξερόφυλλα του ανέμου, ανήμπορα κι απροστάτευτα, χωρίς τις φτερούγες της αγάπης και της ασφάλειας του πατέρα. Με τον θάνατο να τους παραλύει κάθε ικμάδα του κορμιού και του μυαλού. Ζωντανοί νεκροί.

Ευτυχώς, στις 6 π.μ. έφθασαν στρατιώτες των Η.Ε. και τούς κατέγραψαν ως αιχμαλώτους πολέμου.

Τούς πήραν πρώτα στο γκαράζ Παυλίδη και ύστερα στην Κερύνεια. Για τις φυλακές της Τουρκίας.

Το πλοίο γέμισε. Μπήκε ο Παναγιώτης και ο Τάσος έμεινε πίσω. Μόνος και έρμος. Τι να τούς κάνει και το κλάμα! Ο Παναγιώτης πέρασε πολύ δύσκολα στα Άδανα. Ξύλο πολύ. Αδιάκοπα. Ο Τάσος πίσω ξανά στο γκαράζ Παυλίδη... Ευτυχώς, αν μπορεί να λεχθεί έτσι, τούς απελευθέρωσαν σε λίγους μήνες... Η πληγή, όμως, έμεινε χαίνουσα και αιμορραγούσα...

Η οικογένεια δεν ήξερε τίποτα για την τύχη του πατέρα. Μόνο για τα παιδιά έμαθαν από τον Ερυθρό Σταυρό ότι πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Μόλις γύρισε ο Παναγιώτης από την αιχμαλωσία, δεν είπε τίποτα. Ο Τάσος, όμως, σκέφτηκε ότι έπρεπε να πει την αλήθεια για να του κάνουν και τα μνημόσυνά του για να ηρεμήσει η ψυχή του. Να ησυχάσουν οι ψυχές της γυναίκας του και των παιδιών του.

Η γυναίκα του Κυριακή από τον πόνο σαράντα μέρες σαν να παρέλυσε από το σοκ και δεν μπορούσε να σηκωθεί από το κρεβάτι. Πώς να αντέξει μετά την προσφυγιά και τον χαμό του συζύγου της, μια γυναίκα σαν την καλαμιά στον κάμπο; Ήταν χαμένη. Ο σύζυγός της ήταν η δύναμή της. Ήταν, όμως, η αδελφή της Αναστασία η οποία θυσιαζόταν για τα παιδιά και βοήθησε αυτές τις τραγικές ώρες. Ένας Θεός ξέρει τι τράβηξαν για να επιβιώσουν στην προσφυγιά μια απορφανισμένη οικογένεια! Η προσευχή όμως όλων τους , έκανε το θαύμα της. Πάλεψαν πολύ. Δούλεψαν. Βρέθηκαν και άνθρωποι πονόψυχοι που τούς συμπόνεσαν...

Αυτή είναι η δραματική ιστορία του πατέρα του Γέροντα Εφραίμ, του συμμαθητή μου στο Γυμνάσιο Λευκονοίκου, όπως την έμαθα από την αδελφή του Γέροντα, Πρεσβυτέρα Χρυστάλλα Στεφάνου, την οποία ευχαριστώ πολύ.